

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevena, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USHLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темураббек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDA MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

09.00.00- FALSAFA FANLARI – PHILOSOPHICAL SCIENCES

Received: 10 April 2025

Accepted: 15 April 2025

Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI

Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna

Alfraganus universiteti ijtimoiy
fanlar kafedrası professor v.b. f.f.d. (DSc)

Muxtorov Muxsin Jabborovich

Sharof Rashidov nomidagi SamDU
falsafa va milliy g'oya kafedrası dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada tasavvufda insonning ma'naviy kamoloti masalasi ko'rib chiqilgan. Tasavvuf falsafasining asosiy jihatlari, shu jumladan ruhiy amallarining shaxsning ichki rivojlanishiga va ilohiy bilimni anglashga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Maqolada qalbni poklash, o'zini anglash va insonning o'z o'rnini dunyoda topish masalalari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, tasavvuf ma'rifatining va mutasavvif allomalarning o'z davrida ma'naviy yetuk shaxsni shakllantirishdagi roli va bugungi kundagi qadriyatli jihatlari haqida alohida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Tasavvuf, ma'naviy kamolot, qalbni poklash, o'zini anglash, ma'rifat, bilim, tasavvuf allomalari.

THE ISSUE OF SPIRITUAL PERFECTION OF A PERSON IN SUFISM

Tursunkulova Shakhnoza Tuychiyevna

Alfraganus University
Professor, Acting Professor,
Department of Social Sciences

Mukhtorov Muhsin Jabborovich

Associate Professor, Department of Philosophy
and National Idea, Samara State University
named after Sharof Rashidov

Abstract. This article discusses the issue of spiritual perfection of a person in Sufism. The key aspects of Sufi philosophy are analyzed, including the influence of spiritual practices on the inner development of an individual and the understanding of divine knowledge. The article explores topics such as purifying the heart, self-awareness, and finding one's place in the world. Additionally, it highlights the role of Sufi enlightenment and the Sufi scholars in shaping spiritually mature individuals during their time and the valuable aspects of this teaching in the modern world.

Keywords: Sufism, spiritual perfection, heart purification, self-awareness, enlightenment, knowledge, Sufi scholars.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V5SI3Y2025N08>

Kirish

Tasavvuf nafaqat diniy o'qitish yoki ilmiy ta'limot, balki insonning ichki dunyosini, ruhiyatini yuksaltirish va uni ilohiy haqiqat bilan bog'lashga qaratilgan bir murakkab tizimdir. U, eng avvalo, insonning ma'naviy rivojlanishini, uning Alloh bilan bo'lgan aloqasini chuqurroq tushunishga xizmat qiladi. Tasavvufdagi go'zallik tushunchasi esa o'zining barcha o'zgaruvchan shakllari bilan inson qalbi va ruhining kamolotida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Go'zallik, tasavvufda faqat tashqi ko'rinishni anglatmaydi. Bu nafaqat moddiy dunyo, balki ruhiy, ma'naviy, axloqiy va estetik qadriyatlar bilan bog'liq yuksak tushuncha sifatida qaraladi. Go'zallik va ilohiy jamol tushunchalari, bir tomondan, insonning tashqi qiyofasidan, uning bo'ynidagi xatti-harakatlaridan ko'ra, ruhiy holati, qalbi va niyatlaridan iborat bo'lib, ular insonning haqiqatga yaqinlashishidagi jarayonni ifodalaydi.

Inson ongida, go'zallik haqidagi tasavvurlar, avvalo, uning qalbida joylashgan axloqiy qadriyatlar va ma'naviy fazilatlar bilan bog'lanadi. Tasavvufda go'zallik, ayniqsa, nafaqat estetik yoki ko'rish qobiliyati bilan cheklanishi kerak, balki u qalbni tozalash, nafsni yengish, sabr va shukronani rivojlantirish, Allohga bo'lgan muhabbatni oshirish va ruhning yuksalishiga xizmat qilishning bir shaklidir. Shunday qilib, go'zallik o'z navbatida, insonning ruhiy holatini, ma'naviyatini va koinotga nisbatan bo'lgan munosabatini anglashda ko'rsatilgan eng yaxshi yo'ldir.

Tasavvufda go'zallikning kashf etilishi va uning inson ruhiyatiga ta'siri haqidagi fikrlar, mutasavviflarning asarlarida o'z aksini topgan. Ibn Arabiy, Jaloliddin Rumi, Shayx Ahmad Yassaviy va boshqa tasavvuf allomalari go'zallikni nafaqat tashqi olamda, balki insonning ichki olamida ham mujassam topganligini ta'kidlaganlar. Ularning fikriga ko'ra, go'zallikni to'g'ri anglash, Allohning ilohiy jamolining tabiatidagi bir nurni kashf qilishdir. Bu nurni anglash esa, insonning haqiqatni ko'rishiga yordam beradi va uni yuksak ma'naviy haqiqatlarga olib boradi. [1.2-3]

Shu bilan birga, tasavvufdagi go'zallik, insonning o'zini anglash, o'zining haqiqiy tabiatini tushunish orqali amalga oshadi. Tasavvufda go'zallikni ichki dunyodan tashqi olamga, ya'ni koinot va tabiatga ko'chirish, insonning ulkan maqsadi sifatida qaraladi. O'sha go'zallikni o'rganish va anglash jarayonida inson o'zining kamolotiga intiladi. Bunda, tashqi go'zallikning faqat vaqtinchalik ekanligi, ichki go'zallik esa abadiy ekanligi yodda tutish zarur.

Xususan, tasavvufdagi go'zallik va ilohiy jamol tushunchalari, insonning o'ziga bo'lgan munosabatini va jamiyatga bo'lgan yondashuvini shakllantiradi. Go'zallikni haqiqatan anglash, insonning nafaqat o'zligini, balki atrofdagi dunyo va jamiyatga bo'lgan munosabatini ham o'zgartiradi. Inson qalbining go'zalligi va ruhining pokligi nafaqat o'zini, balki jamiyatni ham yaxshilaydi. Shuning uchun, tasavvufda go'zallik va ilohiy jamolga erishish nafaqat shaxsiy kamolotga, balki butun jamiyatning ma'naviy yuksalishiga olib keladi.

Metodologiya

Ushbu maqolada tasavvufning go'zallik va ilohiy jamol haqidagi ta'limotlari tahlil qilinadi. Asosiy metodologiya sifatida tasavvufdagi eng muhim asarlar va mutasavvif allomalarining fikrlari o'rganildi. Tasavvuf va islom falsafasida ilgari surilgan g'oyalar tahlil qilinib, ilohiy jamol va ruhiy kamolotning zamonaviy jamiyatdagi o'rni haqida mulohazalar yuritildi. Buning uchun, tasavvuf adabiyoti va allomalarining yozgan asarlari, shuningdek,

zamonaviy ilmiy adabiyotlar hamda psixologik va ma'naviy rivojlanish haqidagi tushunchalar ko'rib chiqildi.

Natijalar

Tasavvuf ta'limotida go'zallik ilohiy jamolning o'zi va insonning ma'naviy kamoloti bir-biri bilan chambarchas bog'langan tushunchalardir. Go'zallik faqat tashqi ko'rinishda emas, balki ichki, ruhiy dunyoda ham o'z ifodasini topadi. Tasavvufda go'zallik, Allohning sifatlaridan biri sifatida qaraladi, chunki ilohiy jamolning buyukligi (Jalil) va go'zalligi (Jamol) butun mavjudotda aks etadi. Bu go'zallikni inson o'zining ichki ruhiy dunyosida, qalbida va nafasida sezadi. Ilohiy jamolga bo'lgan intilish, insonning haqiqiy go'zallikni anglashga bo'lgan intilishidir.

Tasavvufdagi go'zallikni tushunish uchun, avvalo, tasavvufning asosiy maqsadi Alloh bilan birlashish va ilohiy nurni yurakda his qilishni anglash kerak. Bu jarayon insonga, uning qalbini poklash, yomonlikdan va kibrdan yiroqlashish, shuningdek, butun borliqda ilohiy armonni sezish imkonini beradi. Tasavvufdagi go'zallik, faqat insonning tashqi qiyofasi bilan chegaralanmaydi, balki uning ruhiy holati, ma'naviy kuchi va axloqiy tozaligini o'z ichiga oladi. Tasavvufda go'zallik, xususan, "Jamol" so'zi bilan ifodalanadi. "Jamol" Allohning go'zalligi, shuningdek, insonning o'z ruhiy jamolini topish jarayonini ham anglatadi.

Tasavvufda go'zallik, nafaqat insonning tashqi ko'rinishida, balki uning ichki holatida, his-tuyg'ularida va niyatlarida ham mavjuddir. Bu go'zallik, insonning ruhini poklash, qalbini iflosliklardan aritish va yuqori ma'naviy axloqiy qadriyatlarni ichki dunyosiga joylashtirish jarayonining natijasidir. Mutasavviflar go'zallikni tushunishda, ko'proq insonning yurak va qalbini (Dil) poklash zarurligini ta'kidlaydilar.[2] Tasavvufda go'zallikka erishish, faqat tashqi ko'rinishni o'zgartirish emas, balki ruhiy poklanish va axloqiy yuksalishdir. Har bir insonning ichki go'zalligi, Allohga bo'lgan yaqinlik, shukr, sabr va mehr bilan o'lchanadi. Ajdodlarimiz aytgan "ma'naviyat dengizi" inson ma'naviy go'zalligini tushunishimiz uchun, kelajak uchun muhim metodologik manba bo'lib xizmat qiladi. [3.5]

Ayniqsa, tasavvufdagi ilohiy jamol va uning inson qalbidagi aks-sadosi, koinotdagi barcha mavjudotlarning mohiyatiga ta'sir etuvchi omil sifatida qaraladi. Mutasavviflar, ilohiy jamolga bo'lgan intilish va undan o'rganilgan o'zlikni anglashni insonning haqiqiy kamoloti deb biladilar. Boshqacha aytganda, go'zallik ilohiy nurning inson qalbiga singishi va uni poklashdir. Bu jarayon orqali, inson o'zini Allohga yaqinroq his qiladi va ruhiy kamolot sari intiladi. Bu holat, nafaqat individning ichki holatini yaxshilaydi, balki jamiyatda ham axloqiy va ma'naviy uyg'onishni ta'minlaydi. Insonning o'zining haqiqiy tabiati, yuksak axloqiy va ruhiy kamolotga erishish yo'lida, tasavvufdagi go'zallik va ilohiy jamol, uning ichki dunyosining eng yuksak ko'rinishiga aylanishiga yordam beradi.

Tasavvufda go'zallik, shuningdek, insonning o'zini anglash va o'zlikni topish jarayonida muhim vosita hisoblanadi. Bu jarayon insonni nafaqat tashqi dunyo bilan, balki ichki ruhiy holati bilan ham bog'laydi. Go'zallikni tushunish va unga erishish, Allohni anglash va insonning haqiqiy maqsadiga erishishning asosiy vositalaridan biridir.

Muhokama

Tasavvufdagi go'zallik va ilohiy jamol, inson ruhining kamoloti bilan chambarchas bog'liq. Go'zallik, faqat tashqi dunyo yoki materialistik qadriyatlar bilan bog'lanmaydi, balki u insonning ichki dunyosi, qalbi, axloqiy tozaligi va ruhiy kamoloti bilan bevosita aloqada bo'ladi. Ilohiy jamolga erishish, mutasavviflarning ta'kidlashicha, insonning o'zini anglash va haqiqiy

maqsadga erishish yo'lida muhim omildir. Biroq, bu jarayonning yanada chuqur tahlilini o'tkazish zarur.

Birinchidan, tasavvufdagi go'zallikni faqat tashqi ko'rinish bilan cheklash noto'g'ri bo'ladi. Bu yondashuv, tasavvufning maqsadlariga zid keladi, chunki tasavvufda go'zallik, eng avvalo, ruhiy va axloqiy poklanishni anglatadi. Go'zallik insonning qalbi va niyatlarining ifodasi bo'lib, u o'zida yuksak ma'naviyatni, sabr-toqatni, mehr-muhabbatni va shukronalikni mujassamlashtiradi. Shunday ekan, tasavvufda go'zallik va ilohiy jamolni anglashda, tashqi ko'rinishdan ko'ra, ichki holatni ham hisobga olish lozim.

Ikkinchidan, go'zallikni faqat diniy yoki axloqiy yondashuv bilan bog'lash ham ma'lum darajada cheklangan bo'lishi mumkin. Tasavvufda go'zallik, diniy qadriyatlar va axloqiy me'yorlardan tashqari, insonning koinot va tabiat bilan bo'lgan aloqasida, uning koinotdagi o'rnini anglashda ham o'z aksini topadi. Mutasavviflar, insonning ichki go'zalligi, Allohning ilohiy nuri bilan bevosita bog'langanligini va u nurning koinotdagi barcha mavjudotlarga ta'sir etishini ta'kidlaydilar. Shunday qilib, go'zallik va ilohiy jamolni anglashda insonning nafaqat o'zining, balki atrofidagi dunyoning ham go'zalligini ko'ra bilishi zarur. Inson o'z ichki dunyosini poklash orqali koinotdagi barcha go'zalliklarni ham anglaydi.

Uchinchidan, tasavvufdagi go'zallik, shuningdek, o'zlikni anglash va o'zini yo'qotish o'rtasidagi murakkab jarayonni ifodalaydi. Go'zallikka erishish, aslida, insonning o'z xudbinligi va kibridan, ya'ni shaxsiyatining kichik, dunyoviy qiyofalaridan qutulishidir. Bu jarayon, o'zini Allohning yaratganiga bo'lgan mehr va ehtiros bilan birlashtirish orqali amalga oshadi. Tasavvufda go'zallikka erishish, Allohga bo'lgan sevgi va ehtiromdan kelib chiqqan holda, insonning o'zini yana bir bor yaratganining chinakam mohiyatini anglashga olib keladi. Bu jarayonni tasavvufda "fano" va "baqo" tushunchalari orqali tushuntirish mumkin. "Fano" bu xudbinlik va o'zlikdan xalos bo'lish, "baqo" esa Alloh bilan birlashish, ya'ni ilohiy jamolni qabul qilish va unda yashash jarayonidir. Tasavvuf shu ma'noda chuqur xazinalar ma'nosidir, bu haqda o'zbek olimlari ham ko'p bora ta'kidlaganlar. [4;154]

Tasavvufda **fano** va **baqo** tushunchalari, insonning ruhiy o'sishi va ilohiy haqiqati bilan aloqasi haqidagi chuqur falsafiy va diniy tushunchalardir. Bu tushunchalar tasavvufiy yo'lni anglashda muhim ahamiyatga ega, chunki ular insonning ruhiy kamoloti va ilohiy bilimga erishish jarayonini tasvirlaydi. **Fano**, arabcha "yo'qolish" yoki "yo'q bo'lish" degan ma'noni anglatadi. Tasavvufda bu tushuncha, insonning nafi yoki o'zligini yo'qotish jarayonini ifodalaydi. Fano, haqiqiy ilohiy ma'rifatga erishish uchun zarur bo'lgan ruhiy tozalash va o'zini ilohiy mavjudotda erkin qo'yish jarayonidir. Fano, nafsning barcha past va dunyoviy xohishlaridan, o'z-o'zini himoya qilishdan, g'urur va kibrdan xalos bo'lishni anglatadi. Inson fano holatiga erishganda, u o'zining haqiqiy mohiyatini, ya'ni ilohiy haqiqati va uni yaratgan Yaratganning bir qismi sifatida anglaydi. Bu jarayonda odam o'zining shaxsiy xohishlariga, istaklariga va o'ziga bo'lgan bog'liqlikdan to'liq xalos bo'ladi. Shuningdek, ilohiy sevgini va birlashishni boshdan kechirish, oxir-oqibatda Yaratgan bilan to'liq birlashish jarayonidir. Bu yerda odam nafaqat o'zini, balki butun koinotni ilohiy mavjudot sifatida ko'rishni boshlaydi. Fano holatiga erishish, mutasavviflar uchun, insonni haqiqiy ma'naviy yuksalishga olib boruvchi muhim bosqichdir.

Baqo, arabcha "qolish" yoki "mavjud bo'lish" degan ma'noni anglatadi. Baqo, tasavvufda, fano holatidan keyingi bosqichni ifodalaydi. Agar fano o'z egosidan xalos bo'lish, o'zini yo'qotish jarayoni bo'lsa, baqo ilohiy mavjudotda yashash va davom etishdir. Inson fano orqali o'zligini

yo'qotgach, baqo orqali ilohiy mavjudot bilan to'liq birlashadi va unda yashaydi. Bu holatga erishgan inson, shaxsiy nafsni butunlay yo'qotgan va faqat Allohning mavjudligi bilan birlashgan deb hisoblanadi. Baqo tushunchasi, tasavvufda insonning o'zligini butunlay ilohiy olamga berish va unda yashashini, hatto o'zi mavjud bo'lgan holda, Allohning qudratida yashashni anglatadi. Baqo xolislik, poklik va ilohiy rahmat bilan yashash holatidir. Mutasavviflar bu holatga erishganda, ular nafaqat o'zining haqiqiy kimligini, balki koinotning mohiyatini ham tushunadilar.

Ular o'rtasida aloqalar ham mavjud, fano va baqo, bir-birini to'ldiruvchi tushunchalar bo'lib, tasavvuf yo'lini tushunishda o'zaro bog'liqdir. Fano holatiga erishish orqali inson o'z nafsidan xalos bo'ladi, va baqo orqali ilohiy mavjudot bilan to'liq birlashadi. Bu ikki tushuncha, tasavvufiy tajribaning ikki bosqichini ifodalaydi: birinchisi, nafsni tiyish va o'zlikni anglash, Allohning mavjudligini tushunish, ikkinchisi, ilohiy mavjudot bilan birlashish, faqat Allohning mavjudligini his qilish. Bu tushunchalar tasavvufda insonning ichki dunyosidagi o'zgarishlarni aks ettiradi va ularning hayotga bo'lgan qarashini tubdan o'zgartiradi. Fano va baqo orqali inson, nafaqat ma'naviy yuksalishga erishadi, balki butun koinot va mavjudot bilan birlashish, uni anglash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tasavvufda fano va baqo tushunchalari insonning ma'naviy kamoloti uchun muhimdir, chunki ular odamni haqiqiy o'zligini anglash va haqiqatni kashf qilish jarayonlariga olib boradi. Fano, insonni o'zining cheklangan fikrlash tizimidan xalos etadi, baqo esa uni cheksiz ilohiy mavjudot bilan bog'laydi. Bu ikki tushuncha bir-birining davomidir va tasavvufiy yo'lda odamni haqiqat va ma'naviy yuksalishga olib boradi. Tasavvufda fano va baqo, shuningdek, insonni yaxshilik va to'g'rilik yo'lida yetaklaydi. Fano orqali inson o'zini tinchlantiradi va barcha dunyoviy xohishlardan xalos bo'ladi, baqo orqali esa u ilohiy sevgini va huzurini his qiladi, ruhiy barqarorlikka erishadi. Inson bu yo'ldan o'tganida, u nafaqat o'zining ruhiy salomatligini, balki butun jamiyatning ma'naviy holatini ham yuksaltiradi. Bu tushunchalar insonning ma'naviy kamolotini, ruhiy o'sishini va ilohiy bilimga erishishini ifodalaydi. Tasavvuf yo'lini tanlagan inson uchun bu ikki holat, ruhiy yuksalishning asosiy bosqichlaridan hisoblanadi va ular orqali inson o'zining haqiqiy mohiyatini anglab, koinotning butun tizimini tushunishga erishadi.

Shu bilan birga, tasavvufdagi go'zallik, insonning ruhiy kamoloti va ma'naviy o'sishiga qaratilgan jarayonning muhim elementidir. Inson o'z ruhini poklagan sari, uning qalbi va aqliga nurlar kiradi, bu esa uni yuqori axloqiy va ma'naviy darajaga olib keladi. Ilohiy jamolni anglash, aynan shu ruhiy o'sish orqali yuzaga keladi. Inson Allohning jamolini ko'rish, uning go'zalligi va yaxshiligini tushunish uchun qalbini tozalash, dunyoviy istaklardan va o'z "men"idan voz kechishi zarur.

Tasavvufda go'zallikning, ilohiy jamolning va insonning ruhiy kamolotining bog'liqligi, shuningdek, insonning ijtimoiy hayotidagi axloqiy me'yorlarni qanday shakllantirishi bilan ham aloqadordir. Inson, ichki go'zallikni rivojlantirib, jamiyatda axloqiy poklikni, mehr-muhabbatni va tinchlikni targ'ib qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuning uchun, tasavvufda go'zallik nafaqat shaxsiy kamolotning belgisidir, balki butun jamiyatni yaxshilash, odamlar o'rtasida o'zaro hurmat va tinchlikni yaratish uchun zarur bo'lgan oliy qadriyatdir.

Shu nuqtada, tasavvufdagi go'zallikni tahlil qilishda, nafaqat o'zlik va ichki go'zallikni rivojlantirish, balki atrofdagi dunyo va jamiyatni yaxshilash uchun ham bu tushuncha kuchli vosita bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Ilohiy jamolga intilish, insonning o'zini poklash va uni

ma'naviy kamolotga erishtirish orqali, nafaqat shaxsiy, balki jamiyatning axloqiy va ma'naviy darajasini ham oshirishga xizmat qiladi.

Mavorounnahr zamini tasavvuf ta'limoti shakllangan muhim hududlardan biridir. Bu yurtida yetishib chiqqan allomalar – Hakim at-Termiziy, Abu Turob an-Nahshabiy, Abul Abbos Sayyoriy, Yusuf Hamadoniy, Abdulkarim al-Kushayriy, Najmiddin Kubro, Abduholiq G'ijduvoni, Ahmad Yassaviy, Bahouddin Naqshbandiy, Abdulqodir Giloniy, Sulaymon Boqirg'oni, Imom G'azzoliy, Abu Rayhon Beruniy, Forobiy, Ibn Sino, Ibn Rushd, Al-Kindiy, Fariduddin Attor, Jaloliddin Rumiy, Abdurahmon Jomiy, Mirzo Bedil, Alisher Navoiy, Imom Buxoriy kabi mutafakkirlar o'z asarlarida diniy va dunyoviy g'oyalarni uyg'unlashtirgan holda yuksak ma'naviy tafakkur asoslarini yaratdilar. Ularning ta'limotlari insoniyat tarixida axloqiy, estetik va falsafiy yondashuvlarni shakllantirdi.

Tasavvuf allomalari o'z asarlarida inson aqli va ruhiyati, zamon va inson munosabati, vaqt va abadiyat, dunyoni anglash va tafakkur bilan idrok etish, tarbiya va ta'lim masalalarini ham chuqur yoritganlar.[5;5] Ular uchun asosiy mezon ma'rifat, ya'ni insonning o'zini anglash, ruhiy kamolotga erishish, ilohiy haqiqatga yaqinlashishdir. Shunday qilib, tasavvuf faqat diniy yo'l emas, balki chuqur falsafiy-axloqiy maktab, insonni komillikka yetaklovchi, ma'naviyatni yuksaltiruvchi irfon yo'li hamdir. [6;352]

Bugungi global muammolar fonida tasavvufiy tafakkur insoniyat uchun bir nechta muhim saboqlarni berishi mumkin: mehr, poklik, sabr, komillik, ichki osoyishtalik va ruhiy uyg'unlik. Shu sababli tasavvufni o'rganish, faqat o'tmishga emas, balki hozirgi va kelajak hayotga ham jiddiy falsafiy yondashuvni anglatadi.

Inson go'zalligi va unga erishish yo'llari tasavvuf falsafasining muhim qismlaridandir. Inson o'zi butun vujudi bilan go'zallik timsolidir. Bir tomondan, uning zohiriy qiyofasi go'zallik namunasi bo'lsa, ikkinchi tomondan ichki, botiniy olami, unga ato etilgan ruhiy kuch va ma'naviy sezgirlik chinakam go'zallikning manbai sifatida talqin qilinadi. Tasavvufga ko'ra, inson mukammal mavjudot sifatida tan olinadi: tan, ruh, qalb va aql uyg'unligida yaratilgan bu zot "mo'tabar xilqat", "yuqori martabali mavjudot", "Yer yuzidagi Xudoning xalifasi" sifatida e'zozlanadi. Inson o'zini anglash, ichki dunyosini boshqarish va aql nuri bilan yo'l topish orqali poklanadi, kamol topadi. U g'azab, hasad, nafrat, kibr va shahvat kabi qalbni xiralashtiruvchi sifatlardan xalos bo'lish sari yuksaladi. Bu tasavvufda "tazkiya" va "tarbiyat" jarayonidir.

Tasavvufda ulug' martabaga yetgan zotlar Abdulkholiq G'ijduvoni, Ahmad Yassaviy, Najmiddin Kubro, Bahouddin Naqshband, Aziziddin Nasafiy, Xoja Ahror Valiy, Maxdumi A'zam, So'fi Ollohyor va boshqa ko'plab allomalar o'z asarlarida insonning ma'naviy yuksalishida muhim o'rin tutuvchi quyidagi axloqiy mezonlarni ilgari surganlar: a) Axloqiy tamoyillar: insonparvarlik va erkiparvarlik, vatanparvarlik va millatparvarlik, fidoyilik va ziyolilik, mehnatsevarlik va tinchlikparvarlik; b) Axloqiy tushunchalar: muhabbat va nafrat, ezgulik va yovuzlik, yaxshilik va yomonlik, vijdon, burch, nomus; c) Axloqiy me'yorlar: halollik va rostgo'ylik, hayolilik va insof, kamtarlik, shirinsizlik, xushfe'llik va h.k. Tasavvuf tariqatlarida ma'naviy yuksakka erishishda axloqiy tarbiya masalasida ham ko'p bora ta'kidlanadi. Jumladan, G.Navro'zova yozishicha, "naqshbandiya ta'limoti va tariqati hushyorlik ila butun olam bilan uyg'unlashib, komil insonni tarbiyalashning eng maqbul yo'lini tanlagan.

— "Hush dar dam" rashhasi insonni Go'zal, Uyg'un tarzda eng yaqin yo'l bilan kamolotga yetkazadi.

— “Hush dar dam” rashhasi naqshbandiya ta’limotini tasavvufdagi mo’tadil, me’yoriy oqimga mansub ekanligini ko’rsatadi”. [7;99-105]

Bu qadriyatlar inson ma’naviy go’zalligini ifodalovchi asosiy tayanchlardir. Allomalarning asarlari diniy yoki dunyoviy, nazariy yoki badiiy bo’lishidan qat’i nazar barcha zamonlar uchun teng ahamiyatli bo’lib, inson tarbiyasi va ruhiy kamolotiga doimiy xizmat qiladi.

Shu asosda insoniyat ma’naviyati deganda, insonlar orasida shakllangan axloqiy mezonlar, o’zini anglash, tarbiya jarayoni, insoniylik uchun olib boriladigan ichki kurash, olam va borliqdagi o’z o’rni va qadrini anglash nazarda tutiladi. Insoniyat hayotining ma’naviy qatlamlari, odamiylik qadriyatlari haligacha to’la ochilmagan sirlar bag’rida yashaydi. Tasavvuf esa bu sirlarni anglash yo’lida yondashuv emas, balki yashash falsafasidir.

Xulosa

Tasavvufda insonning ma’naviy kamoloti, qalbni poklash, o’zini anglash va ilohiy haqiqatni tushunish jarayonini anglatadi. Bu jarayonda “fano” va “baqo” tushunchalari muhim o’rin tutadi. Fano, xudbinlik va nafsdan xalos bo’lishni, baqo esa ilohiy mavjudot bilan birlashishni bildiradi. Tasavvufda ma’naviy kamolot, insonning ichki dunyosining o’zgarishi, ruhiy poklanish va yuksalishini anglatadi. Mutasavviflar bu jarayonni nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyatdagi axloqiy qadriyatlarning rivojlanishi sifatida ko’rishadi. Inson ma’naviy kamolotga erishib, nafaqat o’zini, balki atrofdagi dunyoni ham o’zgartirishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Xoja Ahmad Yassaviy. Devoni hikmat (Yangi topilgan namunalar). – Toshkent. Movarounnahr, 2004.
2. Tursunkulova Sh. Tasavvuf falsafasida go’zallik paradigmasining immanent va tizimli asoslari. Falsafa fanlari doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – Samarqand, 2024. – 72 b.
3. Румий, М.Ж. Маънавийи маснавий. 1-китоб. (Жамол Камол таржимаси). – Тошкент. Ҳидоят, 2005. – 392 б.
4. Комилов Н. Комил инсон ҳақида тўрт рисола. – Тошкент: Маънавият, 1997. – 154 б.
5. Зиёдов Ш. Ўрта асрларда яшаган машҳур самарқандлик алломалар. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2019. – 5 б.
6. Жўраева С. Ўзбек жанубий ҳудудларидаги зиёратгоҳларнинг тарихи ва уларнинг маҳаллий аҳоли ҳаётида тутган ўрни. Монография. – Тошкент: O’zkitob savdo nashriyot ijodiy uyi, 2021. – 352 б.
7. Наврўзова Г.Н. Нақшбандия – ҳушёрлик йўли. International scientific jurnal “Interpretation and researches”. Volume I. Issue 11. O’zbekiston. 2023. – Б. 99-105.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).